

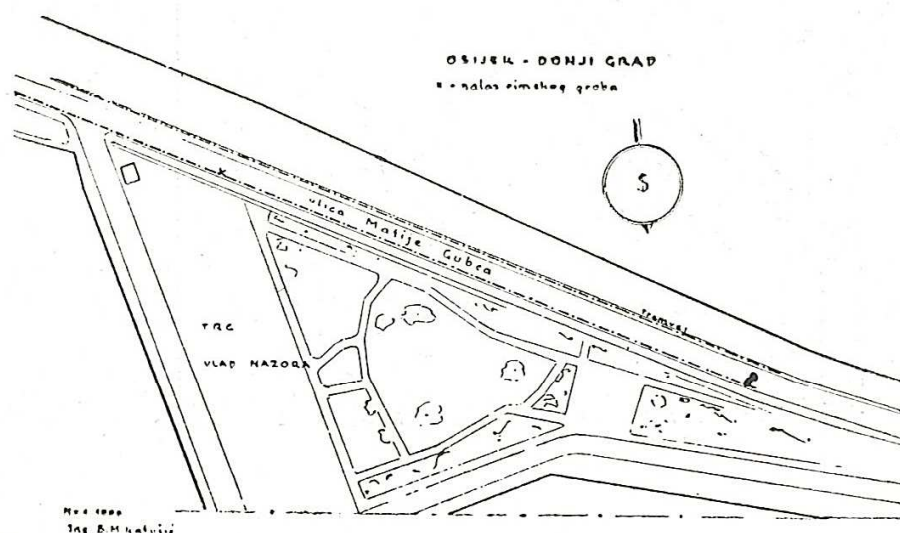
Emil Spajić

Rimski grob

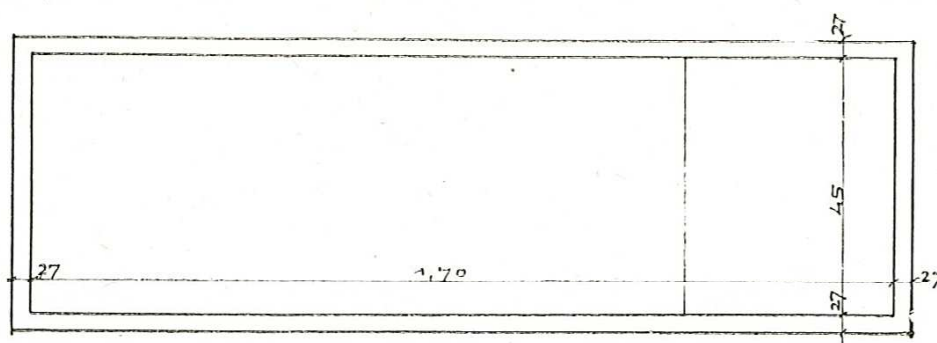
U mjesecu septembru 1956. godine radnici Elektrotehničkog poduzeća kopali su rove na Trgu Vladimira Nazora u Donjem gradu. Kopajući rov dana 13. IX. naišli su na jedan rimski grob.

Neposredno ispod površine zemlje u dubini od 20 cm pokazale su se opeke, poklopnice groba. Radnici su podigli jednu opeku, koja je sačinjavala krovčić groba, i ugledavši unutrašnjost groba, primijetili su jedan cijeli vrč, koji su izvadili iz groba. O tome nalazu obavijestili su Muzej. Službenici Muzeja, čim su primili obavijest, odmah su došli na označeno mjesto. Međutim otvaranju groba nije se odmah moglo pristupiti iz tehničkih razloga, pa je to učinjeno sutradan 14. IX.

Između plačnika na Trgu Vl. Nazora i tramvajske pruge, koja vodi iz Donjeg grada u Gornji, nalazi se slobodan prostor, širok oko 60 cm, nepokriven asfaltom. Na tome je prostoru pronađen grob (skica br. 1).

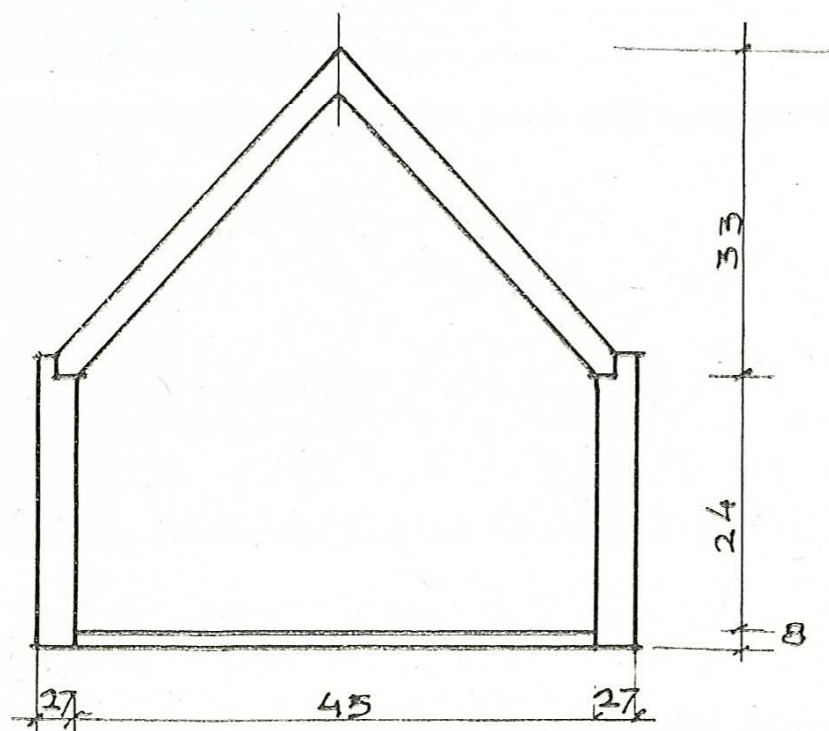
Kad je zemlja bila potpuno uklonjena, pokazao se grob, koji je bio orijentiran I—Z. Sada se pristupilo podizanju poklopnice, pa se pokazao otvoren grob, kojemu je dužina iznosila 170 cm, a širina 45 cm. (skica br. 2).

U grobu, premda su poklopnice kompaktno stajale i štitile mu unutrašnjost, bila je veća količina zemlje, od koje se skelet nije vidio. Ona je pokrivala gotovo polovicu visine groba. Zemljom je grob bio napunjen zbog toga, što su u njegovoj blizini bila izvršena bombardiranja u prošleme ratu, pa je grob bio malo raskliman. Usto se grob nalazio pored tramvajske pruge, koja je prolazila pokraj njega u udaljenosti od svega 10—15 cm. Sve je to utjecalo na okolno zemljište, u kojemu se nalazio grob, da se ono polako spuštalo u njega. Grob je bio neožbukan.

Grob je bio sagrađen na sljeme od čvrstih opeka, povezanih kompaktnom žbukom. Ova je vrsta groba najčešća na terenu Murse¹. Opeke, koje su sačinjavale sljeme, odnosno koje su pokrivale grob u obliku krovića, bile su od dobro pečene zemlje crvene boje.

Poklopnice su ovih dimenzija: $44 \times 31 \times 6.5$ cm. Sljeme se sastojalo od opeka, koje su se gornjim rubom naslanjale na gornji rub opeka sa suprotne strane groba, a donjim su se rubom oslanjale na stranice groba (skica br. 3).

SNIMIO: KONZERVATOR

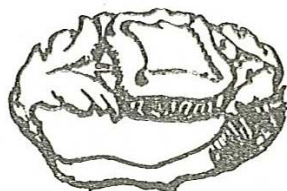
Ing. Kalušić

Strane groba bile su debele (široke) 27 cm, načinjene od starih opeka. Na gornjoj ivici okrenutoj prema unutrašnjosti groba protezao se žljeb širok oko 7 cm, na koji su se poklopnice naslanjale donjim dijelom (rubom). Dubina groba, ne računajući krovčić, iznosila je 24 cm, dok je visina groba mjerena od poda do krovčića iznosila 57 cm. Podnica groba bila je popločena opekama, čija je debljina iznosila 7 cm. Popločenje je izvršeno opekama tako, da su one bile položene jedna do druge u jednostrukom redu.

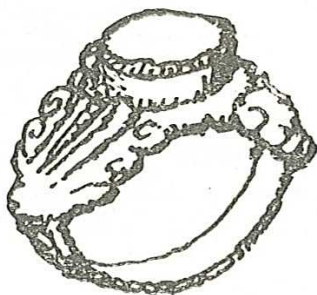
Kad se otvorio i odstranio krovčić groba, na prvi se pogled činilo da je ovaj grob bez priloga, jer se odmah opazilo, da ne ide u red pomno dotjeranih grobova. Usto napunjen gotovo da polovice sitnom zemljom, još jače je davao takav utisak.

Odmah se pristupilo pomnom čišćenju groba i pretraživanju zemlje. Tada su se pojavljivali jedan za drugim predmeti, koji su nekada bili stavljeni kao dar umrlome. Prvo je pronađen manji vrč (veći su radnici dan ranije sami izvadili i predali Muzeju), zlatan prsten, naušnice i drugi predmeti, sve dok grob nije bio očišćen od zemlje. Svi grobni prilozi dobro su sačuvani osim jednog novca, koji je uništen grubom patinom. On je došao u doticaj s tekstilom, koji se raspadao, pa se i danas na njemu vidi otisak tekstila, koji se zadržao na zelenkastoj patini. U grobu su pronađeni ovi predmeti;

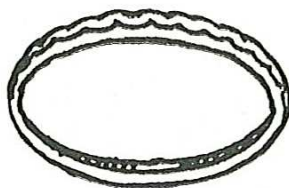
Zlatan prsten (inv. br. 6894) s imitacijom zelenog kamena, koji je načinjen od staklene paste. Kolut prstena jajolikog oblika proširuje se prema glavi prstena i daje izgled stiliziranog lista. Na glavi prstena nalazi se imitacija zelenog kamena bez sjaja i nagrizenog površine. On je umetnut u četverouglasti usadnik, čije su strane savinute prema kamenu i na taj način ga učvršćuju. Stilizirani list sa svake strane ima po 4 ureza. Promjer je prstena 1.9 cm, dok mu je širina koluta 0.9 cm (slika br. 1).

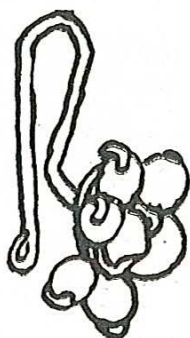
Zlatan prsten (inv. br. 6895) s ljubičastim kamenom duguljastoga oblika. Kolut jajolikog oblika prelazi u produženu u stilizirani list u čijem se središtu nalazi usadnik za kamen. Kroz sredinu stiliziranog lista proteže se jače udubljenje, a lijevo i desno od ovoga teče plitko udubljenje. List je ukrašen sa 4 volutice, po dvije sa svake strane lista, odnosno sa svake strane jačega udubljenja. Promjer je prsteno 2.2 cm, širina koluta 1 cm (slika br. 2).

Zlatan prsten, trokutastog presjeka (inv. br. 6993). Ovaj se prsten sastoji samo od koluta, koji je okrugloga oblika, i veoma je tanak. S vanjske strane kolut je ukrašen sitnim plitko urezanim paralelnim crticama. Promjer je koluta 1.9 cm (slika br. 3).

Dvije zlatne naušnice (inv. br. 6896), koje su načinjene od zlatne žice. U središtu naušnice nalazi se usadnik u koji je pričvršćen crveni kamen. Okolo kamena u obliku kruga nalazi se 6 bisera nejednake veličine. Iz usadnika polazi 6 tanjih zlatnih žica. Na svakoj žici nalazi se po jedan biser. Zlatna žica provučena je kroz šupljinu bisera, koji se nalazi u njegovu središtu. Iz šupljine bisera viri maleni kraj zlatne žice koji je savijen i zbog toga čvrsto vezuje biser (slika br. 4).

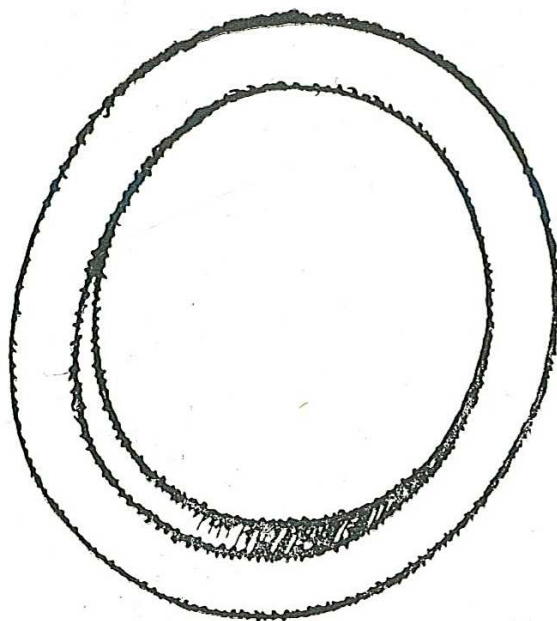
Tri zlatna zrnca (inv. br. 6897) probušena, valjkastog oblika. Bili su sastavni dio ogrlice. Promjer 0.5 cm (slika br. 5).

Zrna od crne staklene paste (inv. br. 6898) vretenastog i valjkastog oblika, raznih veličina od 0.18 do 0.20 cm, bili su sastavni dio ogrlice (slika br. 6).

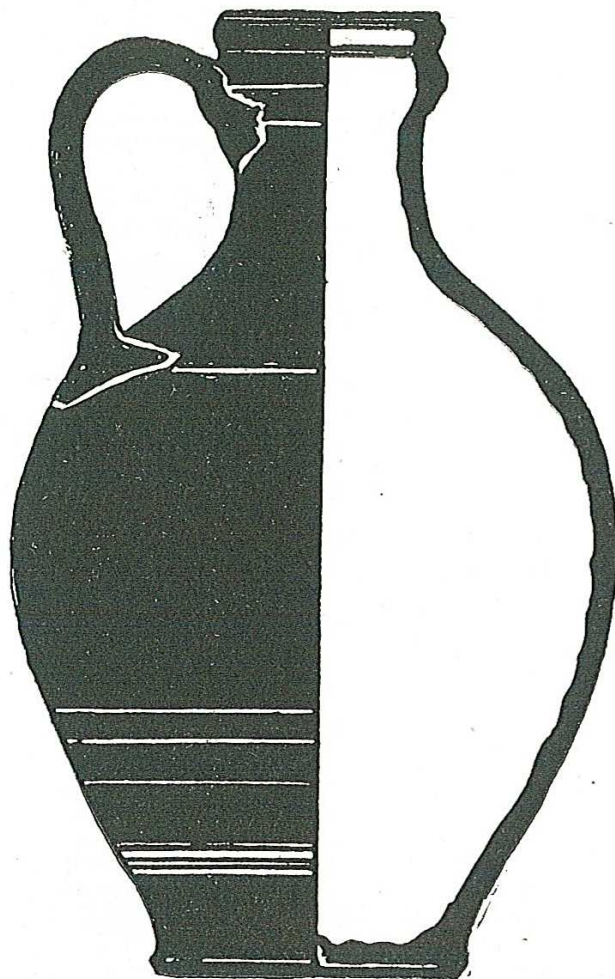

Narukvica od staklene paste (inv. br. 6891) tamno-modre boje. Ona nije pomno izrađena, nego su joj pojedini dijelovi nejednake debljine, polukružnog presjeka. Očuvana je veoma dobro. Promjer 7.5 cm (slika br. 7).

Ukosnica od kosti (inv. br. 6892) polomljena u dva dijela bez glave i šiljka. Kružnog presjeka. Dužina 5.6 cm, debljina 0.5 cm.

Vrč s jednim drškom (inv. br. 6899). Posuda je izrađena od dobro pečene zemlje, grubo obrađene vanjske površine. Visina je vrča 23 cm, promjer otvora 7.2 cm, dna 7.2 cm (slika br. 8).

Vrčić s jednim drškom (inv. br. 6900). Posudica je izrađena od dobro pečene zemlje, vanjska joj je površina grubo obrađena. Visina je vrčića 8 cm, promjer otvora 6.5 cm dna 4 cm (slika br. 9).

Dva bakrena novca. Jedan je, kako je već rečeno, nečitljiv zbog patine, koja je uništila površinu novca. Drugi je veoma dobro očuvan. Avers; IMP AURELIANUS AUG, poprsje carevo okrenuto nadesno sa radijalnom krunom. Revers; ORIENS AUG. Cohen "strana 192, broj 159.

Izvan groba, ili bolje rečeno iznad poklopnica, ali ispod površine zemlje nađen je ulomak čaše od terra sigillate. To je okruglo dno na kojemu se nalazi pečat PATER CLINIOF.

Nalazi rimskih grobova u Osijeku veoma su česti. Na teritoriju cijeloga D. grada, gdje se nalazila Mursa, dosad je pronađen velik broj grobova. Međutim od njih je većina bila ili još u davnini oplakana ili su iz nepažnje i neznanja nalaznika uništeni. Zbog toga je potrebno da se ovaj slučaj istakne kao primjer terenske saradnje između privrednih poduzeća i muzeja.

Kako je već rečeno, velik broj od dosada pronađenih grobova bio je oplakan, vrijedni predmeti ugrabljeni, dok su u grobu u najboljem slučaju nađeni ulomci porazbijenih posuda. Međutim opisani grob bio je netaknut. To je zapravo prvi slučaj na terenu Murse, da se grob sačuvao do našega vremena, a da nije nasilno otvoren.

Ovo je također prvi grob, koji se može datirati. Kako je već rečeno, u grobu je pronađen bakreni novac cara Aurelijana (270—275). Prema podatku koji daje novac, grob ne potječe iz vremena prije 270. godine, ali se može pretpostaviti, da je i iz vremena poslije Aurelijana. Međutim i dosadašnje nam je iskustvo pokazalo, da je većina grobova, koji su pronađeni na terenu Murse iz 3. stoljeća, za što u ovom konkretnom slučaju imademo dokaz.

A ROMAN GRAVE

While some electrical engineering had been done in the »lower town« at Osijek, the excavators while digging a pit came upon a Roman grave. Very close under the ground-level, only some 20 cm deep, they found the roof of the grave made from especially large bricks. When the excavators took one of them off the roof, they noticed an unbroken little jug and took it out of the grave. Then the museum was informed about this find.

When the roof-bricks of the grave were removed under the control of the museum, the open grave was seen to be 1.70 long and 0.45 m large. The whole was

built from bricks and the inside was not covered with mortar. The orientation was East — West. Sketch No. 1 shows with the little cross in the left upper part the situation of the grave, sketch No. 2 and 3 show the horizontal and vertical section of it.

Although the inner side of the grave was protected by the roof, the grave was filled with fine earth under which the skeleton was not to be seen. The reason for it was the bombardment during the last war quite near the grave and also the rails of the tramway-lines which are only 10—15 cm distant of it. Both affected the ground in which the grave was situated so that fine earth could slowly drop into the grave.

In this grave the following objects were found: 1) three gold rings (ill. No 1—3); 2) a pair of golden ear-rings each ornamented with six pearls in a circle around a red stone (ill. No. 4); 3) a bracelet made from glass paste (ill. 7); 4) two jugs (ill. 8 and 9); 5) two copper coins, of which only one could be clearly identified, Aurelian (270—275), *Coh. VI*, page 192, No. 159.

This was the first intact grave found on the site of old Mursa which was preserved intact up to the present day without having been broken open previously. This is also the first time we are able to date a grave at Mursa since a coin of Aurelian was found in it. According to it the grave was certainly not built before this emperor ruled, although it may have been built shortly after, if not during this emperor's reign. Thus it must be concluded the grave was built in the 7th decade or near the end of the third century.

The copper coin of Aurelian gave us opportunity to see not only what the shape of a grave looked like in his time but also what a whole set of jewels for a Roman lady and two types of jugs looked like at the same time. This type of grave was known to us before and we used to assign it to the third and fourth century without having any such particulars as the coin provided in this case.

¹ Dr. Pinterović D.: Rimski grob od opeka, *Osječki zbornik* br. III, 1943.